

Marta Grabowska*

Sieci informacyjne w zakresie integracji europejskiej w Polsce

Informacja o integracji europejskiej – to pojęcie bardzo szerokie. W niniejszym artykule omówione zostaną sieci informacyjne Wspólnot i Unii Europejskiej oraz Rzeczypospolitej Polskiej prowadzące działalność na rzecz informowania obywateli polskich o procesie integracji europejskiej.

1. Wstęp

W związku ze staraniami Polski o członkostwo w Unii Europejskiej oraz uzyskaniem członkostwa w niej z dniem 1 maja 2004 r. powstało w naszym kraju ogromne zapotrzebowanie na informację na temat integracji europejskiej. Już w podpisanym przez Polskę układzie stowarzyszeniowym ze Wspólnotami Europejskimi znalazł się zapis zobowiązujący obie strony do wzajemnego informowania się o procesie integracji europejskiej, jak również informowania obywateli polskich o podejmowanych działaniach: „*Strony podejmą odpowiednie działania w celu rozwijania skutecznej wzajemnej wymiany informacji. Początkowo priorytet zostanie przyznany programom dostarczającym podstawowe informacje na temat Wspólnoty szerokim kręgom odbiorców oraz informacje specjalistyczne, przeznaczone dla określonych gremiów w Polsce, włączając w to, tam gdzie będzie to możliwe, dostęp do skomputeryzowanych baz danych Wspólnoty*”.¹

Głównymi twórcami informacji w zakresie integracji europejskiej są przede wszystkim różne instytucje i organy Wspólnot oraz Unii Europejskiej, takie jak:

* Prof. dr hab. **Marta Grabowska** – Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego oraz Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego.

¹ *Układ Europejski ustanawiający stowarzyszenie między Rzeczypospolitą Polską, z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, z drugiej strony*, „Dziennik Ustaw” 1994, zał. do nr 11/1994, poz. 38.

Komisja Europejska, Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Trybunał Sprawiedliwości, Komitet Społeczno-Ekonomiczny, Komitet Regionów czy Sąd Pierwszej Instancji. Są nimi również agencje unijne, takie jak: Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Higieny Pracy czy Europejska Agencja Bezpieczeństwa w Lotnictwie. W wyniku działalności tych ciał powstaje wiele różnych materiałów, które są publikowane i udostępniane zarówno obywatelom państw Unii Europejskiej, jak również obywatelom innych krajów. Zakres tematyczny tych materiałów odpowiada zakresowi działań i kompetencjom Wspólnot Europejskich.

Twórcami informacji na temat integracji europejskiej mogą być jednak również poszczególne państwa członkowskie, a zakres informacji i ich polityka informacyjna nie muszą być zgodne z polityką unijną. Twórcami informacji na temat integracji europejskiej mogą być również państwa trzecie. Należy zaznaczyć, że informacja na temat integracji europejskiej nie jest tylko domeną sektora publicznego. Powstaje ona i jest rozpowszechniana także przez sektor prywatny, a szczególnie przez różnego rodzaju organizacje pozarządowe.

Najważniejszym działem wśród materiałów pochodzących z instytucji Wspólnot Europejskich jest niewątpliwie dokumentacja prawna. Prawo wspólnotowe pojawia się tam, gdzie istnieje konieczność wprowadzenia jednolitych rozwiązań na terenie Unii Europejskiej, tj. w zakresie współpracy gospodarczej i walutowej, polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz sprawiedliwości i spraw wewnętrznych. Jego zakres wynika ze stopnia zaawansowania procesów integracyjnych w Europie. Ma ono więc określony, a zarazem ograniczony zakres przedmiotowy, bowiem nie obejmuje wszystkich dziedzin życia, a ogranicza się do tych, które wyznaczają wzajemne uzgodnienia.

Dorobek prawny Wspólnot Europejskich określa się terminem *acquis communautaire*. Składa się nań: prawodawstwo pierwotne i wtórne, zasady prawne i orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości oraz Sądu Pierwszej Instancji. Źródłem prawodawstwa pierwotnego są traktaty, natomiast na prawo wtórne składają się: rozporządzenia, dyrektywy, decyzje oraz zalecenia i opinie. Dokumentacja prawna zawiera poza tym umowy międzynarodowe, materiały z przebiegu procesów legislacyjnych i procesów podejmowania decyzji we Wspólnotach Europejskich.

Oprócz dokumentacji prawnej, informacja Unii Europejskiej obejmuje różne opracowania na temat poszczególnych dziedzin będących przedmiotem jej działań, takich jak: ekonomia, sprawy społeczne, statystyka itp. czy też poszczególnych polityk, takich jak: polityka rolna, ochrona środowiska, polityka regionalna, nauka i technika itp.

Unia Europejska prowadzi politykę publicznego dostępu do informacji będących w posiadaniu instytucji wspólnotowych. W celu realizacji tej polityki Komisja Europejska tworzy liczne sieci informacyjne, do których dostarcza

materiały Wspólnot Europejskich, jak również umieszcza wiele materiałów w Internecie, w szczególności na serwerze EUROPA (<http://europa.eu.int>). Działania informacyjne Wspólnot Europejskich mają długą historię i charakteryzują się wypracowanymi metodami.

Natomiast działania informacyjne rządu RP w zakresie integracji europejskiej mają swój początek dopiero w 1997 r. i związane są z opublikowanym w tym roku dokumentem pt. „Narodowa Strategia Integracji”.² W jego rozdziale VII zatytułowanym „Działania informacyjne” po raz pierwszy sprecyzowano strategię polskich działań informacyjnych w zakresie integracji europejskiej.

2. Sieci informacyjne Wspólnot i Unii Europejskiej w Polsce

Wspólnoty i Unia Europejska posługują się różnymi formami informacji. Należą do nich: materiały drukowane, źródła informacji na nośnikach elektronicznych, materiały audiowizualne czy program telewizji satelitarnej. Obecnie przeważają jednak dokumenty na nośnikach elektronicznych, których większość dostępna jest na wspomnianym serwerze EUROPA (<http://europa.eu.int>).

Wszystkie materiały pochodzące z instytucji Wspólnot Europejskich opracowywane są przez Biuro Oficjalnych Wydawnictw Wspólnot Europejskich (Office for Official Publications of the European Communities - OOPEC, znane też jako EUR-OP) mieszczące się w Luksemburgu.³ Są one publikowane obecnie w 20 oficjalnych językach Unii Europejskiej.

W państwach członkowskich UE informacja wspólnotowa dostępna jest przede wszystkim w **reprezentacjach** (*representations*) **Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego**. W biurach tych istnieją oddziały zwane European Union Information Points, posiadające najczęściej popularne, wielonakładowe broszury i informatory propagujące działalność instytucji wspólnotowych. W reprezentacjach Komisji Europejskiej działają też najczęściej biura Euro-Jus, w których pracują prawnicy, eksperci w zakresie prawa wspólnotowego udzielając obywatelom porad prawnych na interesujące ich tematy. W krajach stowarzyszonych ze Wspólnotami istnieją **przedstawicielstwa** (*delegations*) **Komisji Europejskiej**, które mają rangę ambasad.

Istniejące w okresie stowarzyszeniowym w Polsce Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Warszawie przekształciło się w Reprezentację.⁴ W ostatnim okresie przybyło też Biuro Informacyjne Parlamentu Europejskiego,

² *Narodowa Strategia Integracji*, „Monitor Integracji Europejskiej”, wydanie specjalne 1997.

³ Adres OOPEC: rue Mercier 2, L-2985 Luxembourg.

⁴ <http://www.europa.delpol.pl>

które posiada stronę internetową na razie jedynie w ramach strony Parlamentu Europejskiego⁵.

Oprócz reprezentacji i przedstawicielstw, do głównych instytucji zajmujących się gromadzeniem i rozpowszechnianiem informacji Wspólnot i Unii Europejskiej należą:

- biblioteki depozytowe,
- centra dokumentacji europejskiej,
- centra euro-info,
- punkty euro-info,
- centra informacji dla środowisk wiejskich,
- centra informacji dla środowisk miejskich,
- eurobiblioteki.

Instytucje te tworzone są stosownie do potrzeb w państwach członkowskich Unii Europejskiej, w państwach stowarzyszonych oraz w innych krajach świata. Do większości z nich, szczególnie znajdujących się w państwach członkowskich i stowarzyszonych, materiały dostarczane są bezpłatnie. Inni odbiorcy muszą je zakupić.

Biblioteki depozytowe (European Depository Libraries - DEP) umieszczone są przy bibliotekach narodowych lub przy określonych urządzeniach centralnych w danym kraju. Zwykle w państwie istnieje tylko jedna biblioteka depozytowa, choć zdarza się, że ich liczba jest większa, np. w Niemczech, Wielkiej Brytanii czy Australii. Otrzymują one publicznie dostępne materiały pochodzące z instytucji Wspólnot Europejskich. Biblioteki depozytowe udostępniają materiały ogółowi społeczeństwa. Tworzone są za zgodą Komisji Europejskiej od 1963 r. W Polsce Biblioteka Depozytowa⁶ ulokowana jest przy Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej (UKIE) w Warszawie. Jako duże państwo członkowskie UE Polska niewątpliwie ma prawo do drugiej biblioteki depozytowej, np. przy Bibliotece Narodowej. Nie wszczęto jednak działań w tym zakresie.

Centra dokumentacji europejskiej (European Documentation Centres - EDC)⁷ tworzone są przy uczelniach wyższych, przede wszystkim przy uniwersytetach, które promują w programach swoich studiów wiedzę o Unii Europejskiej lub posiadają wyodrębnione studia europejskie. Ich zadaniem jest dostarczanie informacji o Unii środowiskom akademickim (studentom i pracownikom naukowym), ale także społeczności nieakademickiej w danym regionie. W państwach członkowskich Unii Europejskiej istnieją 324 takie ośrodki, a ogólnie na świecie jest ich 544.

⁵ http://www.europarl.eu.int/home/default_pl.htm

⁶ <http://bdwe.ukie.gov.pl>

⁷ http://europa.eu.int/comm/relays/edc/index_en.htm

W Polsce istnieje 16 ośrodków dokumentacji europejskiej przy następujących uczelniach i instytucjach:

- Szkoła Główna Handlowa, Warszawa,
- Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa,⁸
- Kolegium Europejskie, Natolin k/Warszawy,
- Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, Warszawa,
- Uniwersytet Warszawski, Warszawa,
- Akademia Ekonomiczna, Poznań,
- Uniwersytet Gdański, Sopot,
- Uniwersytet Łódzki, Łódź,
- Biblioteka Śląska, Katowice,
- Uniwersytet Wrocławski, Wrocław,
- Akademia Ekonomiczna, Kraków,
- Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin,
- Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika, Toruń,
- Uniwersytet Szczeciński, Szczecin,
- Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn,
- Uniwersytet Opolski, Opole.

Polskie ośrodki dokumentacji europejskiej prowadzą intensywną działalność informacyjną w środowiskach akademickich, są dobrze zorganizowane, posiadają swoją listę dyskusyjną w Internecie i zamierzają utworzyć stowarzyszenie.

Centra euro-info (Euro Info Centres - EIC) są przeznaczone dla świata biznesu ze szczególnym uwzględnieniem małych i średnich przedsiębiorstw (*small and medium-sized enterprises* - SME), a także dla rzemiosła. W państwach Unii Europejskiej jest około 300 takich ośrodków. Istnieją one także w Norwegii, Islandii, Jordani, Maroku, Szwajcarii i Turcji. Ich głównym zadaniem jest świadczenie wyspecjalizowanych usług informacyjnych przedsiębiorstwom, ze szczególnym uwzględnieniem procesu umiędzynarodowienia produkcji i handlu w Unii Europejskiej. W ośrodkach tych zatrudniane są osoby posiadające dogłębną wiedzę o funkcjonowaniu gospodarki unijnej, a ich praca charakteryzuje się wysoką odpowiedzialnością za udzielane informacje. Usługi świadczone przez te ośrodki są często płatne. Ze względu na wagę udzielanych informacji centra euro-info mają pełny dostęp do materiałów drukowanych i elektronicznych Unii Europejskiej, wyposażane są w aktualne materiały oraz korzystają z elektronicznych środków komunikacji. W państwach stowarzyszonych zamiast

⁸ Należy wskazać, że Polski Instytut Spraw Międzynarodowych w Warszawie jest ośrodkiem, który najwcześniej w Polsce zaczął otrzymywać materiały wspólnotowe. Zapewne wobec tego, iż materiały te otrzymywał na długo przed 1989 r. nie było stosownej formuły na zawarcie umowy przez Komisję Europejską z tym Instytutem. Sytuacja ta trwa właściwie do dnia dzisiejszego, toteż jest on wymieniany wśród polskich ośrodków EDC raczej zwyczajowo.

centrów euro-info początkowo stworzono tzw. centra korespondencyjne euro-info, które z czasem uzyskały pełny status.

W Polsce istnieje już sieć tych ośrodków zlokalizowanych w następujących miejscach⁹:

- Fundusz Współpracy, Warszawa,
- Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości, Kalisz,
- Zachodniopomorskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego, Szczecin,
- Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa, Kielce,
- Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., Wałbrzych,
- Stowarzyszenie Promocji Przedsiębiorczości, Rzeszów,
- Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego, Białystok,
- Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., Katowice,
- Izba Przemysłowo-Handlowa, Kraków,
- Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego, Toruń,
- Stowarzyszenie „Wolna Przedsiębiorczość”, Gdańsk,
- Lubelska Fundacja Rozwoju, Lublin.

Z siecią ośrodków euro-info ściśle współpracują dwa inne typy ośrodków wspierające działalność małych i średnich przedsiębiorstw. Są to: European Community Business and Innovation Centres (EC BICs) tworzące European Business and Innovation Centres Network (EBN)¹⁰ oraz Innovation Relay Centres (IRC).¹¹ Zadaniem tych dwóch sieci jest stworzenie pomostu między małymi i średnimi przedsiębiorstwami a wynalazczością i światem nauki. Ośrodki EC BICs mogą istnieć przy różnych instytucjach legitymujących się certyfikatem Wspólnot Europejskich; tworzone są przede wszystkim na terenie słabiej rozwiniętych regionów UE, a ich zadaniem jest pomoc małym i średnim przedsiębiorstwom w ich rozwoju. Ich działalność polega na doradztwie w zakresie tworzenia i optymalizacji zarządzania małymi i średnimi przedsiębiorstwami, określaniu zakresu działalności, restrukturyzacji w związku ze zmieniającymi się potrzebami rynku i wdrażaniu nowych technologii oraz w nawiązywaniu kontaktów ze światem nauki w celu pozyskiwania dostępu do nowych technologii i wynalazków. W tym ostatnim zakresie pomocą małym i średnim przedsiębiorstwom służą też ośrodki Innovation Relay Centres, udostępniające informacje na temat nowych technologii i prowadzące doradztwo w tym zakresie.

⁹ Sieć ośrodków euro-info przechodzi obecnie w Polsce pod opiekę Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP).

¹⁰ <http://www.ebn.be>

¹¹ <http://irc.cordis.lu>

W Polsce mieliśmy tylko jeden ośrodek typu BIC w Olsztynie. Był to tzw. Inkubator Przedsiębiorczości przy Fundacji Wspierania i Promocji Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach ze statusem *Associate Member* (członka stowarzyszonego), lecz ostatnio zaprzestał on działalności. Ponadto posiadamy osiem ośrodków typu IRC w czterech, utworzonych w tym celu, regionach Polski: Wschodnim, Centralnym, Zachodnim i Południowym. Ośrodki te znajdują się odpowiednio: przy Uniwersytecie Warszawskim, w Ośrodku Przetwarzania Informacji OPI w Warszawie i w Centrum Transferu Technologii w Gdańsku, przy Parku Nauki i Techniki w Poznaniu, w Centrum Transferu Technologii przy Politechnice Wrocławskiej, w Biurze Współpracy Międzynarodowej Politechniki Szczecińskiej, a także w Centrum Transferu Technologii przy Politechnice Krakowskiej oraz przy Agencji Rozwoju Regionalnego w Rzeszowie.

Europejskie punkty informacji (Info-Points Europe)¹² lokowane są w miejscach, do których ludność ma szeroki dostęp, m.in. w siedzibach władz lokalnych czy innych instytucjach publicznych, np. w bibliotekach publicznych. Tworzone są od 1991 r. i w państwach członkowskich UE jest ich około 140. W Polsce sieć ta jeszcze się nie rozwinęła. Jedyne punkty tego rodzaju, założony przy Przedstawicielstwie Komisji Europejskiej w Warszawie, obecnie funkcjonuje przy Reprezentacji Unii Europejskiej w Warszawie.

Centra informacji dla środowisk wiejskich (Carrefours)¹³ zaczęły powstawać w 1988 r., kiedy to Komisja Europejska zajęła się problemem rozwoju obszarów wiejskich. Są one umieszczane przy różnych organizacjach i instytucjach takich, jak izby rolnicze czy siedziby władz lokalnych i samorządu terytorialnego. W państwach członkowskich jest ich obecnie 134. Udostępniają one informacje na temat polityki rolnej Wspólnot i Unii Europejskiej (*rural information*) ogółowi ludności wiejskiej, tj. organizacjom rolniczym, spółdzielniom, indywidualnym rolnikom, szkołom itd. Prowadzą też aktywną działalność oświatową i informacyjną.

W Polsce istnieją cztery takie ośrodki. Ze względu jednak na złożoność problematyki polityki rolnej Wspólnot Europejskich polskie ośrodki są jeszcze pod opieką ośrodków zagranicznych:

- Olsztyn współpracuje z Danią (Bornholm),
- Świnoujście współpracuje ze Szwecją (Ystad),
- Lubañ i Leśnica współpracują z Niemcami (Saksonia).¹⁴

¹² http://europa.eu.int/comm/relays/ipe/index_en.htm

¹³ http://europa.eu.int/comm/relays/carr_en.htm

¹⁴ <http://www.tecis.be/carrefours.html>

Centra informacji dla środowisk miejskich (Network of Urban Forum for Sustainable Development - NUFSD),¹⁵ jako sieci ośrodków informacji wspomagających rozwój miast, lokowane są najczęściej przy organizacjach pozarządowych, a ich zadaniem jest wspomaganie procesu tzw. zrównoważonego rozwoju i urbanizacji z uwzględnieniem zaleceń Unii Europejskiej. Centra te inicjują i wspomagają rozwój i współpracę różnych miast. Istnieją one obecnie w 21 miastach, np. w Charleroi (Belgia), Aalborg (Dania), Besancon (Francja), Wenecji (Włochy) czy Delft (Holandia). W Polsce istnieje jedynie punkt kontaktowy w Warszawie. W państwach nowo przyjętych do UE członkami tej sieci są już Wilno i Tallin.

Eurobiblioteki (*eurolibraries*) to biblioteki publiczne, które zdecydowały się umieścić w swoich zbiorach niektóre materiały Unii Europejskiej. Otrzymują pewien podstawowy zestaw materiałów unijnych, a inne materiały mogą kupić po obniżonej cenie. Nie jest to sieć wyłącznie unijna, a raczej zarządzana przez władze samorządowe. Sieć tego rodzaju bibliotek rozwinęła się szczególnie w Hiszpanii, Wielkiej Brytanii i Danii. W Polsce nie istnieje.

Na koniec należy wspomnieć o sieci ośrodków informacji konsumenckiej i tzw. ośrodkach informacji o Europie, które nie mają jeszcze swojej reprezentacji w naszym kraju.

Europejskie ośrodki informacji konsumenckiej (European Consumer Centres – ECCs, zwane też Euroguichets)¹⁶ mają za zadanie informowanie obywateli Unii Europejskiej o ich prawach na wielkim rynku europejskim. Zapotrzebowanie na tego typu informacje pojawiło się początkowo szczególnie w regionach transgranicznych i dotyczyło importu indywidualnego w celach konsumpcyjnych. Na razie istnieje 15 takich ośrodków w 13 państwach członkowskich (nie ma ich w Danii i Holandii, a po dwa ulokowane są w Niemczech i Hiszpanii). Ochrona praw konsumentów na rynku europejskim jest przedmiotem szczególnej troski Komisji Europejskiej i ma swój wyraz w odpowiednich zapisach traktatowych (art. 95 i 153 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską). Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie pracuje obecnie nad uruchomieniem pierwszego ośrodka unijnej informacji konsumenckiej w Polsce.

W ostatnim czasie powołana została też w Unii Europejskiej sieć pod nazwą **SOLVIT**¹⁷, której zadaniem jest pomoc konsumentom w rozwiązywaniu różnego rodzaju problemów, na które napotykają na wielkim rynku europejskim. Obywatele Unii Europejskiej mogą skorzystać z tego rodzaju pomocy zanim

¹⁵ <http://www.nufsd.net>

¹⁶ http://europa.eu.int/comm/consumers/redress/compl/euroguichet/index_en.htm

¹⁷ http://europa.eu.int/solvit/site/index_en.htm

ewentualnie zdecydować się skierować sprawę na drogę sądową. W Polsce ośrodek SOLVIT ulokowany jest przy Ministerstwie Gospodarki i Pracy.¹⁸

Ośrodki informacji o Europie¹⁹ istnieją na razie tylko w Lizbonie, Paryżu i Rzymie. Ich zadaniem jest koordynowanie polityki informacyjnej Unii Europejskiej w danym państwie. W przyszłości, w związku z planami decentralizacji unijnych sieci informacyjnych, ośrodki takie powstaną we wszystkich państwach członkowskich i będą koordynować całą politykę informacyjną UE w danym państwie.

Wymienione wyżej sieci informacyjne Unii Europejskiej otrzymują materiały drukowane oraz mają dostęp do źródeł elektronicznych, ale przede wszystkim pomagają w dotarciu do potrzebnych informacji. Warto też wspomnieć o utworzeniu międzynarodowej grupy wykładowców w dziedzinie integracji europejskiej, znanej pod nazwą „Team Europe”, skupiającej ponad 550 specjalistów, którzy rocznie dają wiele wykładów na temat integracji europejskiej w uczelniach wyższych, podczas konferencji, szkoleń itp. Grupy „Team Europe” wyłaniane są przez reprezentacje i przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w poszczególnych krajach. Grupa taka aktywnie działała też w Polsce w okresie stowarzyszeniowym.²⁰

Oprócz wymienionych sieci informacyjnych, w związku z różnorodnymi programami realizowanymi przez Wspólnoty Europejskie, w państwach członkowskich i stowarzyszonych tworzone są wyspecjalizowane sieci prowadzące działalność nie tylko informacyjną, ale także analityczną i doradczą. Wiąże się to często z dysponowaniem odpowiednimi funduszami przeznaczonymi na rozwój danej sfery życia. Sieci tego rodzaju tworzone są np. w dziedzinach takich jak: edukacja, zatrudnienie, sytuacja kobiet, sprawy społeczne, energia, badania i rozwój, współpraca, bezpieczeństwo obywateli, rozwój wsi czy media.

W Polsce do takich sieci zaliczyć można na przykład działalność Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji w Warszawie koordynującej całość programu SOCRATES²¹ i udzielającej wszelkich informacji na jego temat. W gestii Fundacji są programy składowe, takie jak: EURYDICE (Education Information Network in the European Community), MINERVA czy GRUNDTVIG. Osobne biuro informacji posiada w Polsce sieć NARIC (National Academic Recognition Information Centres), dostarczająca informacji na temat uznawania dyplomów szkół wyższych i kwalifikacji zawodowych w państwach członkowskich UE.

¹⁸ <http://www.solvit.gov.pl/index.php>

¹⁹ http://europa.eu.int/comm/relays/ipe/index_en.htm

²⁰ Por.: *Team Europe*, Bruksela 1992, s.193; *Team Europe – Poland*, Warszawa 1994, s.30; http://europa.eu.int/comm/relays/ipe/index_en.htm

²¹ <http://www.socrates.org.pl>

W Polsce jest to Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej podległe Ministerstwu Edukacji Narodowej.²²

Pewien szczególny charakter mają biura informacji, które powstały w związku z realizacją programów pomocowych (np. programu TEMPUS czy SAPARD) w państwach, w tym także w Polsce, które wstąpiły do Unii Europejskiej 1 maja 2004 r. i które nadal prowadzą działalność informacyjną, lecz teraz w nieco innym zakresie. Centralne Biuro Programu TEMPUS nadal istnieje przy Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji w Warszawie, lecz beneficjentami programu są obecnie państwa stowarzyszone z Unią Europejską i określone państwa trzecie, które teraz Polska może zaprosić do współpracy (np. TEMPUS-TACIS, TEMPUS-MEDA czy TEMPUS-CARDIS). Podobny charakter ma sieć Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,²³ która wspomagała realizację programu SAPARD, a obecnie informuje i wspomaga proces realizacji dopłat bezpośrednich dla rolników.

W Polsce powstały też ośrodki programów: „**Culture 2000**”²⁴ i „**Media Desk and Antennes**”.²⁵ Pierwszy w nich posiada ośrodek koordynujący przy Ministerstwie Kultury, a drugi znajduje się na ul. Chełmskiej 21 w Warszawie.

Europejska sieć instytucji pośrednictwa pracy (EURES – European Employment Services Network),²⁶ zajmująca się współpracą państwowych biur pośrednictwa pracy, co związane jest z rozszerzaniem swobodnego przepływu pracowników, jest już także reprezentowana w Polsce. Działalność tej sieci koordynuje Ministerstwo Gospodarki i Pracy, które powołało powiatowych asystentów EURES przy biurach zatrudnienia.

Informacje o Polsce prezentowane są także w **Europejskim Obserwatorium Państwowej Polityki Rodzinnej** (European Observatory on the Social Situation, Demography and Family),²⁷ sieci informacyjnej zajmującej się sytuacją rodziny w poszczególnych państwach członkowskich UE. Ośrodek badawczy ulokowany przy Austriackim Instytucie Badań nad Rodziną tworzy grupa niezależnych ekspertów reprezentujących poszczególne państwa członkowskie UE.

Polska bierze ponadto udział w pracach interaktywnej sieci komunikacji pracowników naukowych, prowadzących badania w zakresie integracji europejskiej (**An Interactive Communication Network for Academics in the field of European Integration Studies - ECSA-NET**). Polska organizacja członkowska: Polskie Stowarzyszenie Badań Wspólnoty Europejskiej (Polish European

²² <http://www.buwiwm.edu.pl>

²³ <http://www.arimr.gov.pl/sapard.html>

²⁴ http://europa.eu.int/comm/culture/eac/index_en.html

²⁵ http://europa.eu.int/comm/avpolicy/media/desk_en.html

²⁶ <http://europa.eu.int/eures/>

²⁷ http://europa.eu.int/comm/employment_social/eoss/index_en.html

Community Studies Association - PECSA) powstała w 1989 r. i liczy obecnie około 130 członków.²⁸

Do unijnej sieci informacji statystycznej EUROSTAT²⁹ należy też Główny Urząd Statystyczny w Warszawie.³⁰

Komisja Europejska wykreowała także serwis pod nazwą **Europe Direct Service**. Jego działalność polega na tym, że obywatele każdego z 25 państw członkowskich UE, jak również krajów trzecich, mogą skorzystać z bezpłatnego numeru telefonu lub poczty elektronicznej w celu uzyskania odpowiedzi na pytania dotyczące różnych aspektów funkcjonowania Unii Europejskiej. Zapewniony jest przy tym odpowiedni serwis językowy.³¹

Interesującym dokumentem Komisji Europejskiej dotyczącym przewidywanych zmian funkcjonowania sieci informacyjnych UE jest *European information centres and outlets for citizens overseen by the European Commission* (27/09/2004).³²

3. Polskie działania informacyjne w zakresie integracji europejskiej

Ze względu na utrzymujące się przez kilka lat po 1989 r. wysokie poparcie obywateli polskich dla procesu integracji europejskiej (75-80% społeczeństwa opowiadało się za integracją), rząd RP nie podejmował planowych akcji informacyjnych. Dopiero przyjęty w 1997 r. wspomniany dokument „Narodowa Strategia Integracji”,³³ którego celem było określenie zadań dostosowawczych w okresie bezpośrednio poprzedzającym członkostwo Polski w Unii Europejskiej, zawierał rozdział poświęcony działaniom informacyjnym (Część VII: Działania informacyjne).³⁴ Wśród głównych celów tych działań wymieniono m.in.: przybliżenie społeczeństwu problematyki UE, uświadomienie obywatelom wpływu członkostwa na sferę suwerenności państwa, jego bezpieczeństwo, pozycję międzynarodową oraz na gospodarkę, wyjaśnienie zmian w zakresie praw i obowiązków obywateli, jakie przyniesie członkostwo oraz wprowadzenie problematyki integracji europejskiej do systemu edukacji narodowej. Wspomniano tam również o konieczności stałego monitorowania opinii społecznej i powołania

²⁸ <http://www.ecsanet.org>

²⁹ <http://europa.eu.int/comm/eurostat/>

³⁰ <http://www.stat.gov.pl>

³¹ http://europa.eu.int/europedirect/index_en.htm

³² http://europa.eu.int/comm/relays/networks_en.pdf

³³ *Narodowa Strategia Integracji...*, op.cit.

³⁴ Patrz: M.Grabowska, *Polityka informacyjna rządu RP w zakresie integracji europejskiej w: Integracja europejska. Wybrane problemy*, red. D.Milczarek, A.Z.Nowak, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2003, s.659-662; *Narodowa Strategia Integracji...*, op.cit.

grupy roboczej ds. strategii informacyjnej przy Komitecie Integracji Europejskiej. Zadania te przejęły dwa Departamenty powołanego w 1996 r. Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, tj.: Informacji i Komunikacji Społecznej oraz Kształcenia Europejskiego, które w 1999 r. przekształcono w jeden Departament Informacji i Kształcenia Europejskiego. Następnie, z dniem 21 listopada 2001 r. utworzono Departament Komunikacji Społecznej i Informacji Europejskiej. W jego skład weszły dwie sekcje: Wydział Promocji i Centrum Informacji Europejskiej (CIE).³⁵ Wydział Kształcenia Europejskiego stał się osobnym departamentem, który organizuje i wdraża systemy szkoleń dla różnych środowisk w dziedzinie integracji europejskiej.

Do głównych celów działalności Departamentu Komunikacji Społecznej i Informacji Europejskiej zaliczono m.in.: realizację polityki informacyjnej państwa w zakresie integracji europejskiej oraz współpracę z organizacjami rządowymi i pozarządowymi, a także monitorowanie stopnia poinformowania społeczeństwa na temat integracji europejskiej.

Wydziałowi Promocji przydzielono zadanie prowadzenia długofalowych działań informacyjno-promocyjnych w celu uzyskania poparcia społecznego dla procesów integracyjnych, m.in. poprzez zakładanie regionalnych centrów informacji europejskiej (RCIE), których jest obecnie w kraju ponad 30.³⁶ Centra te ulokowane zostały przy różnych, najczęściej niezależnych organizacjach w drodze przetargu. Centrum Informacji Europejskiej realizuje działania informacyjno-edukacyjno-promocyjne.

4 maja 1999 r. przyjęty został przygotowany przez rząd polski „Program Informowania Społeczeństwa” (PIS)³⁷ – dokument, który wytyczał cele i zadania rządowej polityki informacyjnej na okres przedakcesyjny, referendum i okres wczesnego członkostwa Polski w UE.

„Program Informowania Społeczeństwa” zakładał dwukierunkowy obieg informacji: kanał wewnętrzny (przekaz informacji między instytucjami rządowymi) i kanał zewnętrzny (przekaz informacji między władzą wykonawczą i ustawodawczą a społeczeństwem). Program kierowany był do polityków, służby cywilnej, służb mundurowych, samorządów, mediów, przedsiębiorców, rolników, nauczycieli, osób uczących się, kościołów i organizacji społecznych oraz stowarzyszeń. Ponadto powołano środowiskowe rady konsultacyjne ds. strategii informacyjnej złożone z przedstawicieli różnych grup społecznych i zawodowych. Partnerami programu były organizacje pozarządowe, samorządy, media, szkolne kluby europejskie oraz sieci ośrodków informacji Unii

³⁵ Adres CIE: ul. Krucza 38/42 w Warszawie; <http://www.cie.gov.pl>

³⁶ Pełna lista wg województw pod adresem: <http://www.cie.gov.pl>

³⁷ *Program Informowania Społeczeństwa. Integracja Polski z Unią Europejską*, Warszawa 1999.

Europejskiej w Polsce. Do koordynacji działań zobowiązano wspomniany już Departament Komunikacji Społecznej i Informacji Europejskiej UKIE oraz powołany we wrześniu 2000 r. Departament Dokumentacji Europejskiej (biblioteka i wydawnictwo), a także wzmiankowane Centrum Informacji Europejskiej (<http://www.cie.gov.pl>).

Należy też wspomnieć o „Programie ramowym promocji zagranicznej procesu akcesji RP do UE (2000,2001,2002)” przygotowanym przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych.³⁸ Celem tego „Programu” było uzyskanie poparcia krajów UE dla procesu rozszerzenia Unii o Polskę i ratyfikacji Traktatu Akcesyjnego. Promocja odbywała się głównie w takich dziedzinach, jak: gospodarka, turystyka, kultura i polityka. Istotną rolę w tym procesie odegrały grupy ds. promocji członkostwa RP w UE przy polskich ambasadach w krajach UE.

Od lutego 2001 r. w Kancelarii Prezydenta RP działało Biuro Integracji Europejskiej. Z dniem 11 grudnia 2001 r., na mocy rozporządzenia Rady Ministrów, utworzono też stanowisko Pełnomocnika Rządu ds. Informacji Europejskiej w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.³⁹ Został nim Sławomir Wiatr, a do jego zadań należało: opracowanie systemu upowszechniania informacji europejskiej oraz programów i harmonogramów edukacji i promocji integracji europejskiej w kraju, koordynowanie działań organów rządowych w tym zakresie, monitorowanie i analizowanie działań informacyjnych, edukacyjnych i promocyjnych podejmowanych w kraju na rzecz integracji, jak również inicjowanie i wspieranie współpracy organów rządowych z organami samorządu terytorialnego i organizacjami pozarządowymi w tej dziedzinie. Również w urzędach wojewódzkich i przy władzach samorządowych powstały komórki zajmujące się promocją integracji europejskiej.

Ponadto w związku z referendum akcesyjnym w składzie Rady Ministrów powołano specjalnego ministra-członka w osobie Lecha Nikolskiego,⁴⁰ jak również tzw. gminnych konsultantów unijnych.⁴¹

Informacyjne działania rządowe zostały jednak podjęte późno, miały charakter akcji doraźnych (np. związanych z referendum akcesyjnym), prowadzone były przez instytucje władzy publicznej i/lub zlecane niezależnym instytucjom lub organizacjom, ale nie uwzględniły w ogóle w tym procesie np. bibliotek. Pewnym mankamentem tych działań był też brak wyraźnego rozróżnienia informacji Unii Europejskiej od informacji rządowej na temat integracji

³⁸ *Program ramowy promocji zagranicznej procesu akcesji RP do UE (2000,2001,2002)*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Warszawa, czerwiec 2000 (maszyn. powiel.).

³⁹ Dz.U., nr 144/2002, poz. 1618.

⁴⁰ *Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 stycznia 2003 r.*, Dz.U., nr 1/2003, poz. 6.

⁴¹ Powołano na mocy porozumienia między ministrem gospodarki a ministrem L.Nikolskim.

europejskiej oraz wyraźnego oddzielenia akcji informacyjnej od kampanii referendalnej.

Natomiast wiele organizacji pozarządowych skutecznie włączyło się w proces informowania społeczeństwa o integracji europejskiej. Do najbardziej aktywnych należy zaliczyć: Polską Fundację im. Roberta Schumana,⁴² Polską Radę Ruchu Europejskiego⁴³ czy Fundację „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego.⁴⁴ Organizacje te odegrały też istotną rolę w kampanii referendalnej, w ramach której, na podstawie powstałego w tym celu ustawodawstwa polskiego, po raz pierwszy dopuszczono do zabrania głosu inne podmioty życia publicznego niż partie polityczne, tj. właśnie organizacje pozarządowe.

⁴² <http://www.schuman.org.pl>

⁴³ <http://www.rucheuropejski.org>

⁴⁴ <http://www.krzyzowa.org.pl>